

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2007-03-02

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt-Åke Nilsson, regeringsrådet Stefan Ersson och justitierådet Lars Dahllöf.

Upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt)

Enligt en lagrådsremiss den 15 februari 2007 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1960:729) om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk.

Förslaget har inför Lagrådet föredragits av departementssekreteraren Elisabeth Bill.

Förslaget föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Syftet med de ändringar som föreslås i lagen om upphovsrätt till litterära och konstnärliga verk är att genomföra Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/84/EG av den 27 september 2001 om upphovsmannens rätt till ersättning vid vidareförsäljning av originalkonstverk (följerätt).

26 n §

I paragrafen, som är ny, anges i första stycket att om ett exemplar av ett originalkonstverk som har överlåtits säljs vidare inom upphovsrät-

tens giltighetstid har upphovsmannen rätt till ersättning (följerätt), om någon som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden är säljare, förmedlare eller köpare vid försäljningen.

Enligt paragrafens ordalydelse är det således en förutsättning för att följerätt skall föreligga att antingen säljaren, förmedlaren eller köparen är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden. Detta bekräftas också i sista stycket i paragrafen där det anges att endast en person som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden som säljare, förmedlare eller köpare är ersättningsskyldig.

I författningskommentaren (s.66) anges dock att direktivet måste tolkas så att när det gäller handel med konst faller endast privatpersoner utanför kretsen ”personer yrkesmässigt verksamma på konstmarknaden”. Vidare dras där slutsatsen att när en näringsidkare, som vanligtvis inte alls bedriver konsthandel, vidareförsäljer ett konstverk blir bestämmelserna om följerätt tillämpliga.

I artikel 1 punkt 2 i direktivet föreskrivs att den rätt som avses i punkt 1 (följerätt) skall gälla vid all vidareförsäljning vid vilken yrkesmässigt verksamma på konstmarknaden deltar såsom säljare, köpare eller förmedlare, till exempel auktionskammare, konstgallerier och, i allmänhet, alla konsthandlare.

Ordalydelsen i denna bestämmelse i direktivet synes bekräfta att en förutsättning för att följerätt skall föreligga är att någon som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden deltar i försäljningen. Bestämmelsen ger således inte stöd för slutsatsen att följerätt skulle föreligga så snart en näringsidkare vidareförsäljer ett konstverk.

Under föredragningen har Lagrådet uppmärksammat på lydelsen av punkt 18 i förordet till direktivet där det anges att följerätten bör utvid-

gas till att omfatta all vidareförsäljning med undantag av sådan vidareförsäljning som äger rum direkt mellan privatpersoner, utan medverkan av personer som är yrkesmässigt verksamma på konstmarknaden.

Även om innebörden av "privatperson" i detta sammanhang inte är alldeles klar anser Lagrådet att det skulle föra för långt att av punkt 18 dra slutsatsen att artikel 1 punkt 2 skall tolkas så att den, i strid med ordalydelsen, skall anses innebära att följerätt föreligger så snart en näringsidkare säljer ett konstverk.

Lagrådet har alltså inget att erinra mot den föreslagna lagtexten men författningskommentaren bör ändras så att den motsvarar lagtexten.

I paragrafens sista stycke anges, som framgått tidigare, att endast en person som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden som säljare, förmedlare eller köpare är ersättningsskyldig. Vidare sägs att har fler än en sådan person deltagit vid försäljningen skall ersättningen betalas av säljaren. Slutligen anges att om säljaren inte är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden skall ersättningen i stället betalas av förmedlaren.

Av det sagda kan slutsatsen dras att avsikten är att i det fall endast köparen är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden så skall ersättningen betalas av köparen. Detta framgår dock endast indirekt.

Enligt lagrådets mening vore det en fördel om detta direkt angavs i lagtexten, t.ex. enligt följande.

Om endast en person som är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden som säljare, förmedlare eller köpare deltar vid försäljningen, skall ersättningen betalas av denne. Har fler än en sådan person deltagit i försäljningen skall ersättningen betalas av säljaren. Om sälja-

ren inte är yrkesmässigt verksam på konstmarknaden skall ersättningen i stället betalas av förmedlaren.

26 o §

I paragrafen, som är ny, anges att ersättningen skall beräknas med vissa procentsatser för olika prisskikt. Intervallerna anges i euro men det framgår inte av lagtexten hur omräkningen till svenska kronor skall gå till.

Enligt Lagrådets mening skulle det vara till fördel för tillämpningen om en regel om hur omräkningen skall ske togs in i lagtexten. Den i författningskommentaren (s. 67) angivna rekommendationen om hur omräkningen enklast kan ske, kan lämpligen tjäna som utgångspunkt för utformningen av en sådan regel.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelserna i förslaget är förhållandevis komplicerade. En möjlighet till förenkling är, enligt Lagrådets mening, att klart ange att tidpunkten för vidareförsäljning är avgörande för om gammal eller ny lag skall tillämpas.

Enligt punkten 2 i förslaget skall, med visst undantag, de nya bestämmelserna tillämpas även på verk och prestationer som har kommit till före ikraftträdandet.

När ett verk eller prestation kommit till har i detta sammanhang betydelse endast i fråga om upphovsrättens giltighetstid. Den i punkten 2 föreslagna övergångsbestämmelsen bör därför kunna undvaras.

Av anförda skäl anser Lagrådet att övergångsbestämmelserna kan ges exempelvis följande lydelse.

1. Denna lag träder ikraft den 1 juli 2007.
2. Har en vidareförsäljning av ett originalkonstverk skett före ikraftträdandet gäller fortfarande äldre bestämmelser.
3. Bestämmelsen i 26 p § tredje stycket skall dock tillämpas även på fordringar som har uppkommit före ikraftträdandet, om inte fordran innan dess har preskriberats enligt äldre bestämmelser.